

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

INDIVIDUAL ASPECTS OF ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS IN ENFORCEMENT PROCEEDINGS

Кравцов С.О., к.ю.н.,
доцент кафедри цивільного процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Бориліук Я.П., студентка III курсу

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Яскорський М.О., студент III курсу

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті досліджено правову природу категорії зловживання процесуальними правами у виконавчому провадженні на основі аналізу норм цивільного процесуального законодавства та визначено можливі способи зловживання правами. Особливу увагу авторами приділено визначенню особливостей зловживання процесуальними правами й основним теоретичним і практичним аспектам такого зловживання. Зроблено висновок про недосконалість Цивільного процесуального кодексу, Закону України «Про виконавче провадження», що дає сторонам можливість зловживання суб'єктивними правами на стадії виконавчого провадження. Визначено суб'єктів такого зловживання, охарактеризовано суд та приватних виконавців судових рішень як таких, що входять до кола цих суб'єктів. Авторами зроблено висновок, що через деякі законодавчі колізії сторони виконавчого провадження можуть вчиняти «процесуальну диверсію», яка стає перпоною для виконання судових рішень та рішень інших органів. Тому пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства є такими, що дозволять як виконавцям здійснювати безперешкодно примусове виконання, так і сторонам виконавчого провадження ефективно реалізувати свої права та захищати власні інтереси. Проблема зловживань процесуальними правами органічно пов'язана з питаннями поняття й ознак цивільних процесуальних правопорушень і цивільної процесуальної відповідальності, хоча існування цих конструкцій у процесуальній науці також не є безспірним. Наявне розуміння того, що доступність правосуддя в цивільних справах і ефективність механізму захисту прав, свобод та інтересів безпосередньо пов'язані з дотриманням на рівні національного правопорядку вимоги про беззворотну реалізацію судових рішень і наявність дієвих механізмів їх примусового виконання. Також проаналізовано деякі норми Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про виконавче провадження», недосконалість яких дає підстави особам, зокрема стягувачу, боржнику, їхнім представникам та державному виконавцеві, на стадії виконавчого провадження зловживати їхніми правами.

Ключові слова: зловживання правами, виконавче провадження, боржник, стягувач, представник, приватний виконавець.

The article explores the legal nature of the category of abuse of procedural rights in enforcement proceedings on the basis of an analysis of the rules of civil procedural law and identifies possible ways of abuse of rights. The authors pay particular attention to identifying the peculiarities of abuse of procedural rights and the main theoretical and practical aspects of such abuse. The Civil Procedure Code, the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" was concluded to be flawed, which gives the parties the opportunity to abuse subjective rights at the stage of enforcement proceedings. The subjects of such abuse have been identified, the court and the private enforcement agents have been characterize das being with in the scope of these entities. The authors conclude that due to certain legal conflicts, the parties to enforcement proceedings may commit a "procedural diversion", which be comes an obstacle to the enforcement of judgments and decisions of other bodies. Therefore, the proposals for improvement of the current legislation are such that will allow both the executors to carryout the enforcement without interruption and to the parties to the enforcement proceedings to effectively exercise their rights and protect their own interests. The problem of abuse of procedural rights is organically linked to issues of the concept and features of civil procedural offenses and civil liability, al though the existence of these constructs in procedural science is also not in dispute. There is an understanding that the accessibility of civil justice and the effectiveness of the mechanism for the protection of rights, freedoms and interests are directly linked to compliance with the requirement at national level of law enforcement and the existence of effective enforcement mechanisms. Also analyzed are some norms of the Civil Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings", the imperfection of which gives grounds to persons, including the collector, the debtor, their representatives and the state executor at the stage of their enforcement proceedings.

Key words: abuse of rights, enforcement proceedings, debtor, claimant, representatives, privet Enforcment Officers.

Постановка проблеми. Одним з актуальних доктринальних питань юридичної науки та практичного застосування є правильне визначення суб'єктивного права особи, яке визначає її міру можливої поведінки в тих чи інших правовідносинах. Сьогодні науковцями досліджується таке важливе для практичного застосування питання, як визначення та встановлення внутрішніх меж суб'єктивного цивільного процесуального права учасниками виконавчого провадження. У цьому контексті потребує дослідження одна з найбільш спірних категорій юридичної науки – зловживання правом.

Тому метою статті є дослідження правової природи зловживання цивільними процесуальними правами, місця даного правового інституту у вітчизняному законодавстві, визначення кола суб'єктів і способів зловживання на стадії виконавчого провадження.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблеми зловживання цивільними процесуальними правами присвячено роботі низки вчених, серед яких В.В. Комаров, С.О. Кравцов, Д.Х. Валєєв, В.П. Грибанов, В.С. Петренко, А.Ю. Юдін, Е.В. Васьковський, А.В. Волков, О.М. Кузнець, В.В. Заборовський та ін. У своїх працях вони висвітлюють різноманітні погляди на цю правову проблему. У науково-правовій літературі є декілька підходів до визначення поняття «зловживання процесуальним правом», що свідчить про відсутність однакового розуміння правової природи розглянутого феномену.

Виклад основного матеріалу. Спосіб користування належними сторонам процесуальними правами є одним із найважливіших чинників захисту порушених або оспорюваних прав. В Україні це питання є надзвичайно актуальним, адже відсутність єдиної норми, яка точно вказувала б

або роз'яснювала критерії зловживання процесуальними правами, та конкретних санкцій або заходів процесуального примусу, які могли б застосовуватись до суб'єктів такого зловживання, призводить до зловживання процесуальними правами на практиці.

Проблемі зловживання процесуальними правами приділяють увагу багато науковців. Так, В.С. Петренко визначає зловживання процесуальними правами як здійснення цивільних прав суто з наміром завдати шкоди іншій особі, дії в обхід закону, а також інше завідомо недобросовісне здійснення цивільних прав [1]. В.П. Грибанов, який приділяв велику увагу саме проблематиці зловживання правом, розумів таке зловживання як особливий тип цивільного правопорушення, що вчиняється уповноваженою особою під час здійснення належного їй права з використанням недозволених конкретних форм у межах дозволеного їй законом загального типу поведінки [2]. Найбільш комплексне визначення поняття зловживання процесуальними правами дає А.Ю. Юдін, який розглядає його як особливу форму процесуального правопорушення, яке є умисним, а дії учасників цивільного й арбітражного процесу, а іноді й суду, є недобросовісними і супроводжуються порушеннями умов здійснення суб'єктивних процесуальних прав. Науковець підкреслює, що такі дії вичняються даними особами лише з видимістю реалізації прав і пов'язані з обманом щодо обставин справи, вони здійснюються ними з метою обмеження можливості реалізації або порушення прав інших осіб, які беруть участь у справі, а також із метою перешкодити суду у правильному і своєчасному розгляді і вирішенні судової справи [3].

Також у науковій літературі існує думка, що оскільки заборона зловживання правом є принципом реалізації суб'єктивних прав, межею правових можливостей, то вихід за ці межі не є порушенням чогось, а переходом у сферу, де немає права, що підлягає захисту, але й немає порушення заборони з відповідним покаранням. Оскільки зловживання правом – не правопорушення, а особливий вид правової поведінки, загальними правовими наслідками зловживань варто вважати такі санкції, які не будуть пов'язані з додатковими обтяженнями для суб'єкта зловживання, але сприятимуть відновленню наявного до зловживання становища [4].

Очевидно, що зловживання правом необхідно розглядати як комплексне правове явище. З одного боку, принцип заборони зловживання правом можна розглядати як одну з форм прояву імперативності в цивільному процесуальному праві. Змістом даної заборони виступає вказівка на юридичну неприпустимість певного варіанта поведінки, який, однак, є можливим. Відповідно до ст. 44 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, дане правове обмеження відображено у вигляді принципу неприпустимості зловживання правом, відповідно до якого учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами [5].

Варто зазначити, що сучасне цивільне процесуальне законодавство містить багато оціночних норм права, до яких належить і дана імперативна норма про заборону зловживання процесуальними правами. Тлумачення і конкретизація оціночних понять є складним інтелектуальним процесом. Зловживання правом – безпосередній наслідок процесу тлумачення оціночних норм [6]. Добросовісність, як ісправедливість, є межами належної правомірної поведінки суб'єкта цивільних правовідносин, порушення яких дозволяє визначити ознаки зловживання суб'єктивним цивільним правом. Тому ключовим моментом для визначення правової природи зловживання правом є правильна інтерпретація категорій «суб'єктивне цивільне право» і «охоронюваний законом інтерес», співвідношення між вищезгаданими принципами та принципом недопустимості зловживання цивільними процесуальними правами [7].

Здійснюючи такий аналіз, варто звернути увагу на те, що, з одного боку, неприпустимість зловживання суб'єктивним правом передбачає заборону на недобросовісне, нерозумне або аморальне здійснення суб'єктивного права. Проте процесуальна недобросовісна поведінка – досить широке поняття, яке охоплює і вчинення правопорушення, і зловживання наданими законом суб'єктивними правами. Ця поведінка передбачає, що учасник процесу усвідомлює, як можна чинити, розуміє, що деякі його дії створюють проблеми, складності, зокрема і для реалізації прав інших осіб, що беруть участь у процесі. Отже, ми вважаємо, що неприпустимість зловживання правом є однією зі складових частин більш широкого поняття «добросовісність». До того ж реалізація принципу неприпустимості зловживання правом пов'язана також із принципом справедливості, оскільки зловживання правами призводить до порушення балансу інтересів осіб у цивільному судочинстві.

З іншого боку, юридична природа даного правового інституту свідчить про віднесення зловживання правом до обмежень суб'єктивного цивільного процесуального права. У цьому контексті зловживання правом виступає межею допустимої свободи дії суб'єкта під час вибору варіанта здійснення його суб'єктивного цивільного процесуального права для задоволення свого приватноправового інтересу пропорційно із суб'єктивним розумінням соціальних і правових обмежень [8].

Не менш важливим теоретико-прикладним питанням у науці цивільного процесуального права є зловживання процесуальними правами на стадії виконання судового рішення, яке стає наріжним каменем щодо порушення учасниками виконавчого провадження права на справедливий судовий розгляд у контексті застосування ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Так, Д.Х. Валєєв дотримується думки, що неприпустимість зловживання правом у виконавчому провадженні забезпечується саме межами здійснення цивільних прав та реалізації прав громадян і організацій. За більш детального розгляду законодавство про виконавче провадження дозволяє виділити: 1) організаційні межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні; 2) просторові межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні; 3) часові межі реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні. Зазначені межі водночас є процесуальними гарантіями реалізації прав громадян і організацій у виконавчому провадженні [9].

У Конституції України задекларовано, що держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку [10]. Контроль за виконанням судових рішень здійснюється судом. Також, у ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження» встановлюється обов'язок усіх осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні, сумлінно користуватись усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі вчинення виконавчих дій [11].

Виходячи із правового закріплення процедури примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, вбачається, що безпосередньо про зловживання процесуальними правами не йдеться, але це не означає, що таких зловживань не існує. Аналізуючи судову практику та норми чинного законодавства, С.О. Кравцов [12] виділяє такі види зловживання процесуальними правами:

1) зловживання стягувачем свого права щодо вибору місця відкриття виконавчого провадження. Користуючись закріпленням у ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження» правом вибору місця відкриття виконавчого провадження між кількома органами державної виконавчої служби або місця прийняття до виконання виконавчих документів приватним виконавцем, для обрання «потріб-

ного» відділу державної виконавчої служби або такого приватного виконавця в окремому виконавчому окрузі стягувач подає заяву про відкриття виконавчого провадження із зазначенням того, що йому відомо, що майно боржника знаходиться на певній території. Якщо питання стосується нерухомого майна, то виконавець має право пересвідчитися в даних твердженнях шляхом отримання відповідної інформаційної довідки з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно, Державного реєстру іпотек, Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна щодо суб'єкта. Щодо рухомого майна такої можливості у виконавця не має;

2) реєстрація боржником у місці свого проживання (що є єдиним майном боржника, на яке може бути звернено стягнення) малолітньої або неповнолітньої дитини. Згідно зі ст. 50 Закону України «Про виконавче провадження», звернення стягнення на об'єкти нерухомого майна здійснюється в разі відсутності в боржника достатніх коштів чи рухомого майна. Водночас в останню чергу звертається стягнення на житловий будинок чи квартиру, у яких фактично проживає боржник. Відповідно до ч. 4 ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», для вчинення будь-яких правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти, необхідний попередній дозвіл органів опіки та піклування, що надається відповідно до закону. Оскільки нормами Закону України «Про виконавче провадження» не передбачається обов'язку виконавця щодо отримання згоди органів опіки та піклування щодо можливості реалізації майна боржника, то в такого боржника з'являється можливість для зловживання;

3) право переможця електронних торгів оскаржити їх проведення, отже, скасувати результати через формальні, технічні помилки організатора електронних торгів. Відповідно до Порядку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22 грудня 2015 р. № 2710/5, визначено, що електронні торги – продаж майна на прилюдних торгах за принципом аукціону на комісійних умовах засобами системи електронних торгів через вебсайт, за яким його власником стає учасник, який під час торгів запропонував за нього найвищу ціну. Система електронних торгів (далі – Система) забезпечує здійснення процесів прийняття та розміщення інформації про лоти, подання її обробки заявок на участь в електронних торгах, проведення електронних торгів із реалізації арештованого державними виконавцями майна. Відомості про завершення електронних торгів відображаються на вебсайті. Система в день проведення електронних торгів або не пізніше наступного робочого дня розміщує аналогічний протокол електронних торгів за лотом із повною інформацією про переможця електронних торгів в особистому кабінеті переможця. Відповідно до постанови Верховного Суду від 31 травня 2018 р. у справі № 490/4896/16, було встановлено, що відхилення від перемоги в торгах у зв'язку з відсутністю сплати за придбане майно було спричинено запізненням формування протоколу про проведення електронних торгів та розміщення його в особистому кабінеті переможця, що є обов'язком відповідача (Системи електронних торгів). Суд дійшов слушного висновку, що дії відповідача з ненадсилання протоколу проведення електронних торгів до особистого кабінету позивача є незаконними та є порушенням встановлених законодавством правил проведення торгів, що є підставою для визнання торгів недійсними. Отже, щоб унеможливити пред'явлення таких позовів, організатору електронних торгів треба вдосконалити процедуру направлення інформації до особистого кабінету учасників електронних торгів;

4) зловживання боржником правом на недоторканість житла. Згідно зі ст. 56 Закону України «Про виконавче провадження», перешкоджання вчиненню виконавцем дій, пов'язаних із зверненням стягнення на майно (кошти) боржника, порушення заборони виконавця розпоряджатися або користуватися майном (коштами), на яке накладено арешт, а також інші незаконні дії щодо арештованого майна (коштів) призводять до відповідальності, установлені законом. Проте через процесуальну недосконалість законодавства частими є випадки зловживання боржником своїм правом на недоторканість житла, шляхом перешкоджання виконавцеві скласти акти опису майна. А вже в разі примусового проникнення до житла, передбаченого ст. 439 ЦПК України, визначається, що питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника вирішується судом за місцезнаходженням житла чи іншого володіння особи або судом, який ухвалив рішення за поданням державного виконавця, приватного виконавця стосовно фізичної особи або особи, у якій знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, чи в разі виконання судових рішень. Проте, ураховуючи фактичні обставини, боржник може створювати об'єктивні перешкоди для цього, чим унеможливить здійснення виконавцями своїх процесуальних обов'язків, наприклад, може не відчиняти двері державним чи приватним виконавцям або будь-якою іншою поведінкою перешкоджати арешту майна.

Так, ураховуючи недосконалість вітчизняного законодавства, сьогодні у виконавчому провадженні серед суб'єктів, які здатні зловживати своїми правами, можна виділити сторони спору, тобто стягувача і боржника, їхніх представників, окремо – зловживання суду з тих чи інших питань. Варто зазначити, що можливість зловживання процесуальними правами у виконавчому провадженні на практиці потребує від таких суб'єктів ґрунтованих знань законодавства України, тобто більше можливостей такого зловживання існує у фахівців у галузі права. Згідно із чинним законодавством, суб'єкти виконавчого провадження сумлінно користуються наданими їм правами, але чому тоді на практиці є чимало випадків зловживання процесуальними правами? На нашу думку, саме через відсутність заходів процесуального примусу до суб'єктів, які знаходять способи зловживання процесуальними правами.

Деякі автори зазначають, що для забезпечення балансу інтересів стягувача та боржника у виконавчому провадженні, а також виходячи з того, що у виконавчому провадженні можливе зловживання своїми процесуальними правами з боку не лише боржника, а й стягувача, мають існувати мінімальні стандарти захисту прав боржника, що відбивають неприпустимість особистого впливу на боржника за об'єктивної неможливості виконання ним вимог виконавчого документа, можливість лише правового примусу, а також імунітет певних видів майна від стягнення, у випадках, передбачених законом [13].

Під час виконання рішення, ухваленого в цивільному процесі, яке безпосередньо пов'язане з отриманням грошових компенсацій, як спосіб зловживання процесуальними правами сторони можуть використовувати закріплений у ст. 33 вищезгаданого Закону інститут відстрочки виконання зобов'язання, згідно з яким за наявності певних обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим (хвороба сторони виконавчого провадження, відрядження сторони виконавчого провадження, стихійне лихо тощо), сторони мають право звернутися до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, із заявою про відстрочку або розстрочку виконання рішення, чим безпосередньо може затягуватись виконання рішення суду. Тому доцільним видається створення законодавцем механізму, за якого суд ще на стадії судового розгляду обов'язково враховував би об'єктивні чинники

подальшого виконання рішення. Тоді можна буде дійти фактичного висновку, що боржник не буде у змозі компенсувати шкоду в розмірі, визначеному рішенням суду, та застосовувати певні правові механізми. Саме представники сторін на практиці використовують розстрочку виконання рішення суду з метою затягування остаточного розрахунку за боргами і знецінення вартості такого боргу. Отже, варто говорити про можливу необхідність законодавчого закріплення розстрочки за певних умов, для обмеження можливості зловживання сторонами процесуальними правами, зокрема якщо за виконання зобов'язання боржником поручитись матеріально забезпечена особа або будуть застосовані реальні засоби забезпечення виконання зобов'язань: застава, арешт майна боржника або застава майна поручителя тощо. Виконання винесених рішень суду залежить виключно від об'єктивних і суб'єктивних чинників, найважливішим з яких є, безумовно, здатність визначеного боржника виконати рішення та компенсувати завдану ним шкоду.

Згідно з рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Красношапка проти України», роль національних судів полягає у швидкому й ефективному розгляді справ. Роль суду у виконавчому провадженні проявляється під час розгляду питань про звернення судових рішень до виконання [14].

Якщо розглядати питання можливості зловживання судом процесуальними правами під час виконавчого провадження, неможливо не погодитись із позицією О.М. Кузнеця, який визначав, що роль суду у виконавчому провадженні зводиться не тільки до вирішення проблемних питань, що виникли під час примусового виконання рішення, – під час ухвалення самого рішення та забезпечення його виконання закладаються основи відновлення порушеного права [15]. Під час характеристики суду як можливого суб'єкта зловживання процесуальним правом у виконавчому провадженні доцільніше було б визначити його як дещо упередженого суб'єкта. Згідно зі ст. 431 ЦПК, виконання судових рішень здійснюється на підставі виконавчого листа, виданого судом, який безпосередньо розглядав справу як суд першої інстанції. На нашу думку, це упущення законодавця, адже розгляд питання, яке стосується виконавчого провадження, зазвичай здійснюється тим самим суддею, що ухвалив рішення, що може призвести до зловживання правами з боку судді. Оскільки в суду вже склалась конкретна правова позиція, яку він відобразив у своєму рішенні, в інтересах сторін необхідно, щоб справа розглядалась новим суддею, у якого немає упередженості щодо розглянутого спору.

У межах судової реформи, яка останніми роками провадиться в Україні, ухвалені закони України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження», які передбачили впровадження нової професії – приватний виконавець. Правова природа інституту приватних виконавців сприймається в науковій доктрині з відповідною критикою. Зокрема, В.В. Ярков вважає термін «приватний виконавець» некоректним, оскільки в системі примусового виконання судових рішень чи державним службовцем в особі державного виконавця, чи самою профінансованою особою, немає абсолютно нічого приватного, адже в Україні виконавець наділяється своїми повноваженнями державою, працює в межах установлених законом процедур; система оплати праці та винагорода виконавця також регламентовані державою та встановлюються Кабінетом Міністрів України [16].

Але запровадження інституту приватних виконавців в Україні є виправданою спробою стимулювати всю державну виконавчу службу до ефективної праці за допомогою створення певної альтернативи для стягувачів щодо

забезпечення їхніх вимог. Основною перевагою створення приватних виконавців є мінімізація корупційної діяльності в органах державної виконавчої служби, оскільки тепер створена реальна конкуренція між виконавцями, яка тільки буде стимулювати підвищення якості наданих послуг [17].

Проте можливість зловживання процесуальними правами приватними виконавцями існує. Зокрема, О.М. Кузнець переконаний, що, маючи на меті отримання прибутку, приватні виконавці будуть намагатись отримати його різними способами, зокрема зловживанням правами [18]. Тому потрібно враховувати, що така практика вже має місце в Україні, коли колектори надають послуги з повернення боргів, але ж зміст їхньої діяльності має зводитися до ч. 2 ст. 1077 Цивільного кодексу України, де зобов'язання фактора за договором факторингу передбачає надання клієнтові послуг, пов'язаних із грошовою вимогою, право якої він відступає, тобто здійснюється коштом клієнта [19].

Висновки. Проаналізувавши вітчизняне законодавство та розглянувши підходи до вивчення такого правового інституту, як зловживання правом, можна дійти висновку, що зловживання процесуальними правами з боку учасників цивільного судочинства сьогодні має особливу значущість у зв'язку з тим, що нерідко особи, які беруть участь у справі, з метою безпідставного отримання необхідного рішення суду, затягування процесу або для інших недобросовісних цілей використовують належні їм процесуальні права не за їхнім призначенням. Даний інститут виступає чинником, що дестабілізує правосуддя і створює серйозні перешкоди для справедливого судового розгляду.

У виконавчому провадженні неприпустимість зловживання правом забезпечується саме межами здійснення цивільних процесуальних прав, реалізації прав громадян і організацій. У процесі дослідження було виокремлено основні способи зловживання цивільними процесуальними правами на стадії виконавчого провадження. Визначено, що суб'єктом зловживання під час виконання судових рішень може бути не лише боржник, а й кредитор. Отже, визнається за необхідність існування мінімальних стандартів захисту прав боржника, що відбивають неприпустимість особистого впливу на боржника за об'єктивної неможливості виконання ним вимог виконавчого документа. Суд, як можливий суб'єкт зловживання правом, може проявляти деяку упередженість щодо питання видачі виконавчого листа в розглянутій ним справі. Актуальним постає питання про можливість зловживання представниками нещодавно створеного інституту приватних виконавців, що, з одного боку, є можливим, але з іншого – сприятиме запровадженню конкуренції у процесі виконання рішень та мінімізує можливість зловживання правами представниками органів державної виконавчої служби.

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що в разі зловживання процесуальними правами учасниками виконавчого провадження порушуються не тільки приватно-правові інтереси, а й публічно-правові, тому наслідками зловживання суб'єктивним правом під час виконання рішень суду й інших органів має бути застосування заходів цивільної процесуальної відповідальності й інших заходів цивільного процесуального примусу (тобто цивільних процесуальних санкцій). Отже, удосконалення чинного законодавства дасть можливість для реалізації такого міжнародного стандарту, як право на доступ до суду, гарантоване ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, яке передбачає практичне виконання остаточних, обов'язкових для виконання судових рішень, які в державах, що поважають принцип верховенства права, не можуть залишатися невиконаними на шкоду стороні у провадженні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петренко В.С. Механізми запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами у цивільному судочинстві. *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії* : матеріали круглого столу, м. Одеса, 27 листопада 2015 р. / уклад. : І.В. Андронов, Н.В. Волкова, Р.Ф. Гонгало ; НУ ОЮА, каф. цив. проц. Одеса : Фенікс, 2015. С. 15–20.
2. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва : Статут. 2000. С. 55.
3. Юдин А.В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопроизводстве : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.15. Санкт-Петербург, 2009. С. 10. URL: <https://www.disserscat.com/content/zloupotreblenie-protsessualnymi-pravami-v-grazhdanskom-sudoproizvodstve>.
4. Камышанский В.П., Ветер Н.Ю. Злоупотребление правом: понятие, признаки, общая характеристика. *Научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. 2015. № 112 (08).
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–42. Ст. 492.
6. Волков А.В. Принцип недопустимости злоупотребления гражданскими правами в законодательстве и судебной практике: анализ более 250 судебных дел о злоупотреблении правом. Москва : Волтерс Клувер, 2010.
7. Ткаченко А.А. Понятие и система принципов гражданского права. *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. 2012. № 84. С. 877–896.
8. Валеев Д.Х. Система процессуальных гарантий прав граждан и организаций в исполнительном производстве : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.15. Казань, 2009. URL: <http://www.disserscat.com/content/sistema-protsessualnykh-garantii-prav-grazhdan-i-organizatsii-ispolnitelnomproizvodstve#ixzz3VODNjtnu>.
9. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. № 254к/96-ВР. Ст. 129-1 (зі змін. від 30.09.2010 р.).
10. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
11. Кравцов С.О. Злоупотребление процессуальными правами сторонами исполнительного производства: теоретические и практические аспекты. *Современное право*. 2017.
12. Якимчук С.О. Виконання судових рішень як частина судового розгляду : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2014. 240 с. С.185.
13. Справа «Красношапка проти України» : рішення ЄСПЛ від 30 листопада 2006 р. № 974-137. *Відомості Верховної Ради України*. П. 51.
14. Кузнець О.М. Зловживання процесуальними правами сторонами виконавчого провадження, їх представниками та державним виконавцем. *Часопис Київського університету права*. 2015. С. 180.
15. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1403–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. Ст. 31.
16. Васіна Г.В. Проблеми впровадження інституту присяжних виконавців URL: <http://www.realllook.com.ua/4879/problemivprovdzhennya-institutu-prisyazhnikh-vikonavciv/>.
17. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435–IV. *Відомості Верховної Ради України*. Ст. 1077.